अत्र चतुर्णामित्यनेन ब्रह्महत्यादिमहापातकचतुष्टय-
मुपलक्षितं यो येन पतितेनेत्युक्तं महापातकपरमेव ।
उच्यते "प्रायश्चित्तीयतां प्राप्य दैवात् पूर्वकृतेन वा ।
न संसर्गं व्रजेत् सद्भिः प्रायश्चित्तेऽकृते द्विजः । एत-
च्छिष्टैरविक्लिष्टैर्नार्थं किञ्चित् समाचरेत् । अतस्तैर्वि-
जनांश्चैव न सुयुपेत कर्हिचित्" इति मनुना सामा-
न्यतः पापिसंसर्गस्य निषिद्धत्वात् निषिद्धाचरणात् पा-
पोत्पत्तिः पापिसंसर्गे एव दर्शिता प्रायश्चित्तमपि सा-
मान्येन दर्शितम् "यो येन पतितेनैषां संसर्गम्" इति
निर्देशात् चतुर्णामिति हिंसाऽभक्ष्यभक्षणस्तेयागम्या-
गमनाख्यप्रकारचतुष्टयानां न तु ब्रह्महत्यादिविशेषाणां
बहीयसामपि हिंसाभक्ष्यभक्षणस्तेयागम्यागमनादीनाम्
मनुना पूर्वकृतत्वात् अपि च संसर्गपापकृत्वा स्मृतिः
एतत्प्रधाना पापिसंसर्गी पापी भवतीति सामान्यस्मृति-
रेव कल्पनीया लाघवात् कोशाकाधिकरणस्थाने एवाल
जानस्य । विष्णुनापि सामान्येनैव स्मृतं "यस्य येन या
पालना सह संसृजेत् स तस्यैव प्रायश्चित्तं कुर्यात्" ।
गौतमोऽप्याह "ब्रह्महरापगुरुतल्पगमातृपितृयोनि-
सम्बन्धानामन्येनाभक्ष्यभक्षणास्तिकनिन्दितकर्मभ्यो यतिता-
त्यागाऽपतितत्यागिनः पतिताः पातकसंयोजकाश्च
तैरावृत्तं समाचरेत्" । अत्र पतितत्यागेति सामान्येनैव
दर्शयति । तैरावृत्तं समाचरन्निति द्वितीयसंसर्गिणोऽ
पि पतितत्वसूचकम् । नन्वेवमपि निषादादिनापि पति-
तेन संसर्गिणः पतितत्वं स्यात् न संसर्गविशेषाणां नि-
षेधात् निषिद्धपतितसंसर्गात् पततीति स्मृतिः बलवती ।
ते ते संसर्गप्रकारा इत्याह हारीतः "एकशय्यासनं
सङ्क्रमभोजनपङ्क्त्यासनिश्वसनम् । याजनाध्यापनं योनि-
रक्षणा च सह भोजनम् । नवधा सङ्करः प्रोक्तो न कर्त्तव्योऽधमैः सह । उत्तमैरुत्तमैर्नित्यं कर्त्तव्यस्तु समेन वा"
एकशय्यासनमेकपीठासुपवेशनमेकपङ्क्तिभोजनपङ्क्त्यादि-
सम्बन्धिभाण्डसंक्रमपङ्क्त्यासनिश्वासाः पञ्च संसर्गाः । तथा याजनं पतितेन ऋत्विजा यजनं यज-
मानस्य, पतितयजमानार्त्विज्यकरणमृत्विजश्च । अध्या-
पनं पतितमाचार्यवेदाध्यापनमाचार्यस्य, पतिताचार्यादा
वेदाध्ययनं आचार्यस्य । योनिः योनिसम्बन्धः स च
पतितपुरुषस्यानाः स्त्रियाः, पतितस्त्रीसम्भोगो वा पुरु-
षस्य, तथा पतितकन्यापरिणयनं वरस्य, पतितवरपरि-
णयनं वा कन्यायाः । तथा च मनुः "नैतैरपूतैर्विधि
वदापद्यपि हि कर्हिचित् । ब्रह्मयान् यौनांश्च सम्ब-
न्धानाचरेत् ब्राह्मणः सह" । लिखितकल्पतरुधारादयस्तु
पतितवराय कन्यादानं दातुः, पतिताद्दातुराद्दानं वा
कन्यायाः वरस्य, सर्वत्र व्यवहितयोनिसम्बन्ध, योनि-
सम्बन्धस्य स्त्रीपुरुषसाक्षान्निष्पाद्यत्वात् नात्र दातृवरयोः
साक्षात् योनिसम्बन्धः दानप्रतिग्रहकर्त्तृणोऽयं स-
म्बन्धो दातृसम्बन्धदानयोर्योन्यन्तर्भावात् योन इत्युच्यते
प्रायश्चित्तगौरवार्थः । किन्त्वयमनार्षः प्रायश्चित्तविधे
शास्त्रत्वात् अनुपादेयश्च पतितजाता कन्या पतितैव
वक्ष्यते तत्परिणयनं पतितकन्यापरिणयनमेव नात्र व्यव-
हितयोनिसम्बन्धः । सह भोजनं जनस्य परस्य
वा एकपात्रे भोजनं नोच्छिष्टभोजनम् उच्छिष्टेन
सहोच्छिष्टभोजनात् तस्य लघुत्वात् एते चत्वारो गुरु-
संसर्गा भवन्ति एवं मिलित्वा नव संसर्गाः । नन्वेव
सामान्यापमात्रस्यर्गनिश्वासस्वाध्ययनादिष्वपि संसर्गो-
स्तरनस्ति तत्रकं नवविधत्वं यथा पराशरः "शयना-
सनेनाङ्कयानात् भाण्डात् सह भोजनात् । संक्रामन्ति
हि पापानि तैलबिन्दुरिवाम्भसि" । भाण्डमपि अन्यो-
न्यसंक्रमणं सहभोजनमेकपङ्क्तिभोजनं सहसंसर्गसा-
हचर्यात् । तथा देवलः "संक्रामयन्ति निश्वासस्वाध्या-
सनार्थनात् । याजनाध्यापनात् यौनात् पापं संक्रमते
नृणाम्" । सहाशनमेकपङ्क्तिभोजनम् । तथा ज्ञा-
देवः "आलापात् गात्रसंस्पर्शात् निश्वासात् सहभोज-
नात् । सहशय्यासनाध्यायात् पापं संक्रमते नृणाम्" ।
सहाध्यायः पतितेन ब्रह्मचारिणा सहैकस्मादगुरोरध्ययन-
म् । सर्वं नवविधत्वं प्रकारवाचिना धाप्रत्ययेन प्रकारा-
न्तरं सूचितम् अन्यथा नवत्वं न स्यात् । तेन तदन्नभोजन
तत्संसृष्टान्नभोजनतत्प्रतिग्रहादीनामुपसंग्रहः । नन्व-
नेकवचनेषु पापसंक्रान्तिः श्रूयते पूर्वदेहभागेन देहा-
न्तरसम्बन्धे संक्रान्तिशब्दस्य, उच्यत्वात् भूयपापकर्तुः
पापपरिच्छेदे भूते किमर्थं प्रायश्चित्तानुष्ठानमिति ।
तथा हारीतः "कृत्वादग्धः सुदन्तु सुदोऽसुदन्तु शो-
धयेत् । मनुष्यस्य तनोभूतः सुदवासेन सुद्यति" । तथा
च मनुः "अज्ञाद् भूयिष्ठा नार्हि पत्नी माद्यापचारिणी । गुरौ शिष्ये च वाक्यस्य स्तेनो राजनि किल्बि-
षम्" । माद्यीति मोक्ष्यति संक्रामयतीत्यर्थः । तथा
यमः "इन्द्रभूतं हि मनुष्याणामन्नमाश्रित्य तिष्ठति ।
यो यस्यान्नमिहाश्नाति स तस्याश्नाति किल्बिषम्" । अन्